

Afgørelser – Reg. nr.: 02484.03

Fredningen vedrører: Møllesø

Domme

Taksationskommissionen

Naturklagenævnet

Overfredningsnævnet

Fredningsnævnet

08-05-1962

Kendelser

Deklarationer

FREDNINGSNÆVNET >

FREDEDE AREALER

Kommune: Bov

Ejerlav: Kruså
Nr. SmedebyMatr.nr.: 1
34

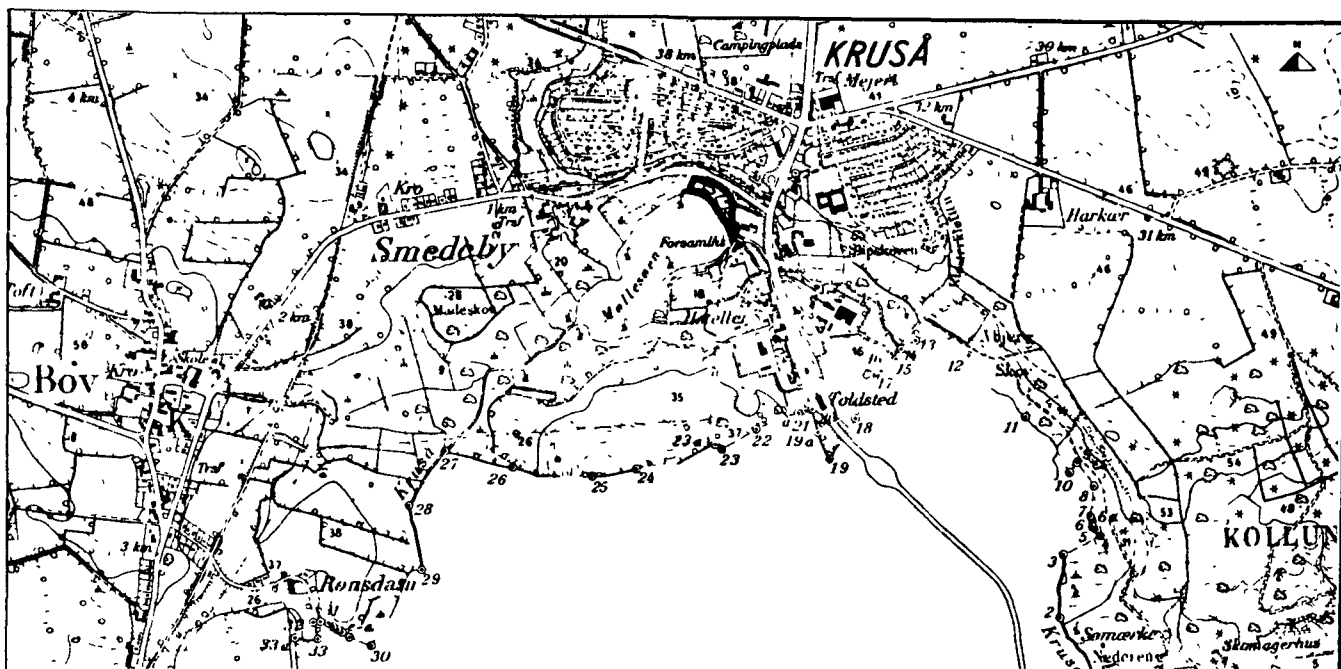
Lokalitet: Kruså Møllesø - nordøst og øst bred

J.nr.:

F.N. j.nr.:

O.F.N.j.nr.: 1348/59

F.P.U.j.nr.: 54o-9o-23-72

Reproduceret af Sønderjyllands Amtsråd med tilladelse (A400/76) af Geodætisk Institut

Kort nr.. 1211 IV SØ

Skala: 1:25.000

Bekendtgjort:

Sagsrejser:

Fredningsnævnets kendelsesdato: Deklaration 8.5.1962

Kort udarbejdet dato: 15.2.1977

Overfredn.nævnets kendelsesdato:

Kort revideret dato:

Arealstørrelse:

Kort revideret dato:

Interessezone: I (landområde af største interesse)

Ejerforhold: Landbrugsministeriet

Formål: Sikre udsigten til søen fra Smedebyvejen
og tilkørselsvejen til Kruså Møllegård.Påtaleret: Statsministeriet, frednings-
Diverse: nævnet.

Indhold.

Arealerne skal henligge i deres nuværende tilstand som eng, græsjord og landbrugsarealer. Det skal navnlig være forbudt på arealerne at opføre bygninger af enhver art, herunder drivhuse, boder, lysthuse, skure og lign. eller at plante træer eller anden høj bevoksning, der kan være til hinder for den frie udsigt.

Fredningen berører ikke de nu på arealerne stående højspændingsmaster og den nuværende beplantning, ligesom den nuværende anvendelse af en del af arealet til tørreplads og have skal være tilladt. Fra byggeforbudet skal være undtaget opførelsen af en vandværksbygning, hvis tegninger og beliggenhed skal godkendes af nævnet.

Fredningen skal ikke være til hinder for, at toldgrænsekorpsset placerer en vagthytte på parcel 1o2/7. Tegning og beliggenhedsplan skal godkendes af nævnet.

Art. nr- 1 Kruså.m. fl.,

Anmelder:

Bov sogn.

Fredningsnævnet
for
Aabenraa amts rådskredsD e k l a r a t i o n .

I forbindelse med fredningsnævnets behandling af en frednings-sag vedrørende fredningen af Kruså - området er der rejst spørgsmål om fredning af de smukke arealer nord og øst for Møllesøen mellem den og Smedebyvejen og vejen til Kruså Møllegård. Ved en kendelse af 21. august 1959 er arealerne nord for søen tilhørende gårdejer Jørgen Lenger fredet.

Med hensyn til arealerne nordøst og øst for søen betegnet i matriklen og tingbogen som art. nr. 34 Nr. Smedeby ejerlav, Bov sogn, samt af art. nr. 1 Kruså ejerlav, Bov sogn, parcel nr. 126/3, 125/2 kortblad 5 og den del af parcel nr. 102/7, kortblad 5, der er beliggende vest for adgangsvejen fra Smedebyvejen til "Kruså Mølle", tilhørende landbrugsministeriet (Statens Jordlovsudvalg) på jordfondens vegne erklærer herved undertegnede jordlovsudvalg, som repræsenterende landbrugsministeriet sig herved enig i, at disse arealer fredes således, at arealerne skal henligge i deres nuværende tilstand som eng, græsjord og landbrugsarealer, og at det skal navnlig være forbudt på arealerne at opføre bygninger af enhver art, derunder drivhuse, boder, lysthuse, skure og lignende, eller at plante træer eller anden høj bevoksning, der kan være til hinder for den frie udsigt fra Smedebyvejen eller fra tilkørselsvejen til Kruså Møllegård. Fredningen berører ikke de nu på arealerne stående højspændingsmaster og den nuværende beplantning, ligesom den nuværende anvendelse af en del af arealet til tørreplads og have skal være tilladt. Fra byggeforbudet skal være undtaget opførelsen af en vandværksbygning. Tegning og beliggenhedsplan vedrørende denne skal godkendes af nævnet.

Endvidere skal fredningen ikke være til hinder for, at toldgrænsekorpsset på parcello2/7, kortblad 5 Kruså, placerer en vagthytte. Tegning og beliggenhedsplan vedrørende denne skal godkendes af nævnet.

For fredningsdeklarationen ydes en erstatning på 2.500 kr., som tilkommer arealejerne uafhængig af den erstatning, der måtte blive ydet for afståelse af areal til Smedebyvejens udvidelse.

Påtaleret tilkommer statsministeriet og fredningsnævnet for Åbenrå amtsrådskreds hver for sig.

Med hensyn til ældre servitutter henvises til ejendommens blad i tingbogen,

For landbrugsministeriet ifølge benyndigelse.

P.U.V.

E.B.

sign. V. Hauch.

Indført i dagbogen
for Gråsten retskreds,

den - 8 MAJ 1962

Dagbog nr. 1640

TINGLYST.

Retsanmærkning: *To murgelforpligtelses overfor Hølløb
og Omegns skovforpligtelse af 1949.*

Levinsen

S. M./H. Th.

Genpartens rigtighed bekræftes.

[Handwritten signature]

df. H. Th.

Fredningsnævnet for Syddjylland Sydlig del

Dokken 1
6700 Esbjerg
Tlf.: 9968 8800
E-mail: syddjyllandsyd@fredningsnaevn.dk

2. oktober 2023

FN SJS 42/2023

FN SJS 42/2023: Ansøgning fra Aabenraa Kommune på vegne af KV23 ApS og Danmarks KULTURARV ApS om dispensation til etablering af parkeringspladser m.m. på ejendommen Møllegården 2, 6340 Kruså, inden for fredningen af Møllesø

Fredningsnævnet har den 7. juli 2023 modtaget en ansøgning fra Aabenraa Kommune på vegne af KV23 ApS og Danmarks KULTURARV ApS om dispensation fra fredningen af Møllesø.

Fredningsnævnet har besluttet at meddele ansøgerne dispensation til det ansøgte, jf. afsnittet ”Fredningsnævnets afgørelse”.

Sagens baggrund

Det fremgår af ansøgningen, at der som led i et projekt omkring genopretning af Kruså Vandmølle ønskes etableret 18 parkeringspladser på ejendommen Møllegården 2, 6340 Kruså. Ansøgerne har fuldmagt fra den nuværende grundejer. På ejendommen ligger en mindre vandværksbygning, som er taget ud af brug og som agtes nedrevet i forbindelse med etableringen af parkeringspladserne.

Det fremgår mere specifikt om projektet, at:

- P-pladsen vil fremstå som en naturparkeringsplads med grusbelægning. Den indhegnes ikke, og der vil ikke blive etableret elektrisk belysning.
- Arealet, hvor der udlægges grus til kørevej og parkering, ryddes for evt. lav græsbeplantning, og den eksisterende vandværksbygning nedrives, hvorved området fremover vil fremstå mere åbent, da også lågen og hegnet nedrives og *ikke* reetableres.
- Jord flyttes, jf. vedlagte plan- og snittegninger, inkl. etablering af en kørevej fra p-arealet til Møllegården, til en ny placering af indkørslen. Det skønnes, at omfanget af eksisterende jord

er tilstrækkeligt; skulle det ikke være tilfældet, påføres ekstra jord i en kvalitet efter nærmere aftale med Aabenraa Kommune.

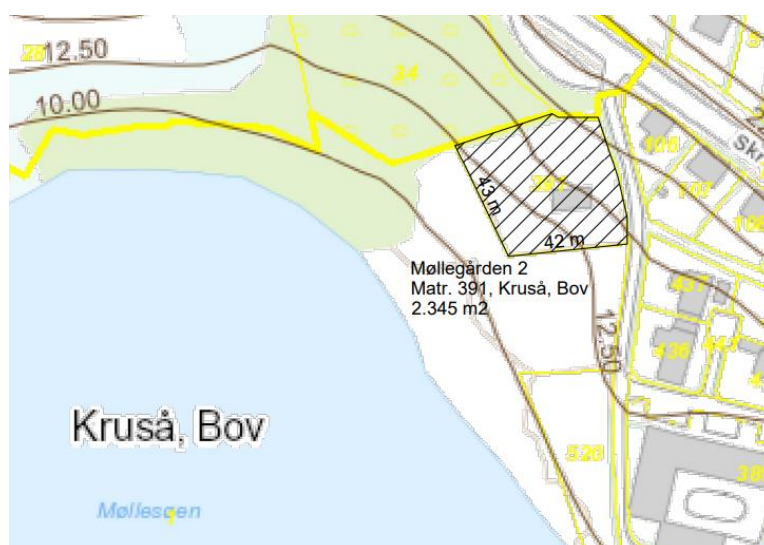
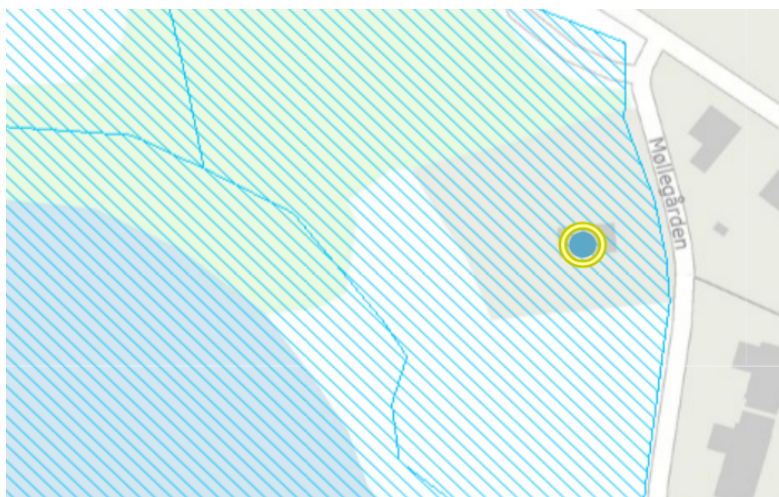
- Der etableres stabilgrus på tilkørsels- og parkeringsarealet.
- Der ansøges om opsætning af et skilt ved indkørslen i størrelse og udseende i overensstemmelse med regler og kutyme for naturparkeringspladser med følgende tekst: *Parkering er forbeholdt besøgende til Kruså Vandmølle.*

Kommunen har oplyst, at nedrivningen af den eksisterende vandværksbygning og hegnet omkring ejendommen i kommunens optik vil bidrage til en positiv visuel oplevelse af området og udsigten til det værdifulde landskab. Kommunen har videre oplyst, at man ser etableringen af parkeringspladserne som et meget vigtigt element i forbindelse med realiseringen af projektet omkring restaureringen af Kruså Vandmølle, idet der i forbindelse med udarbejdelse af lokalplanen vil blive stillet krav om parkeringspladser i forhold til den ansøgte anvendelse.

Kommunen har desuden oplyst, at der ikke ses registreret nogen bilag IV-arter på ejendommen, hvorfor det ansøgte efter kommunens vurdering ikke vil medføre beskadigelse eller ødelæggelse af plantearter eller yngle- eller rasteområder for de dyrearter, der fremgår af habitatdirektivets bilag IV. Det er videre kommunens vurdering, at det ansøgte ikke i sig selv vil kunne påvirke registrerede Natura 2000-områder væsentligt.

Ejendommen er fredet ved fredningsnævnets kendelse af 8. maj 1962 vedrørende fredningen af Møllesø. Det fremgår heraf, at de af kendelsen omfattede arealer skal henligge i deres nuværende tilstand som eng, græsjord og landbrugsarealer. Det skal navnlig være forbudt på arealerne at opføre bygninger af enhver art, herunder drivhuse, boder, lysthuse, skure og lignende eller at plante træer eller anden høj bevoksning, der kan være til hinder for den frie udsigt. Fredningen berører ikke de nu på arealerne stående højspændingsmaster og den nuværende beplantning, ligesom den nuværende anvendelse af en del af arealet til tørreplads og have skal være tilladt. Fra byggeforbuddet skal være undtaget opførelsen af en vandværksbygning, hvis tegninger og beliggenhed skal godkendes af nævnet. Fredningen skal ikke være til hinder for, at toldgrænsekorpset placerer en vagthytte på parcel 102/7. Tegning og beliggenhedsplan skal godkendes af nævnet.

På oversigtskortene nedenfor ses den omhandlede ejendom. Det fredede område ses på det første billede og er skraveret med blå.

På foto 1-4 nedenfor ses den omhandlede ejendom, mens det resterende billeder giver en mere detaljeret beskrivelse af projektet.

FOTO 1

Udsigt fra parkeringspladsen mod nord ned over arealet mod Møllesøen.
Til venstre ses vejen Møllegården. Møllegården 2 er det indhegnede areal.

FOTO 2

Nuværende indkørsel til Møllegården 2. Hegn og låge fjernes i det fremtidige projekt

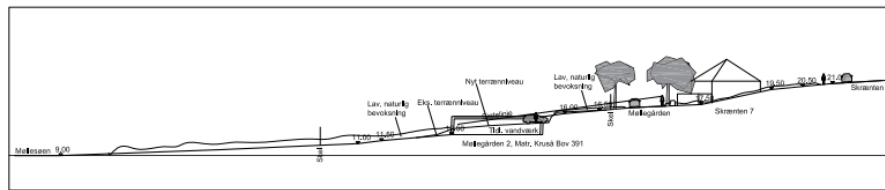

FOTO 3

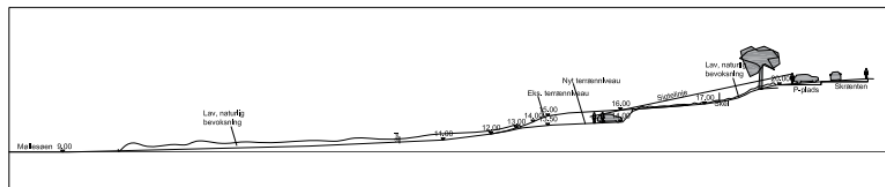
Panorering (Google Maps) fra den nuværende indkørsel. Man ser taget af den eksisterende vandværksbygning.
Det skal bemærkes, at Googles kamera befinder sig i en højde på ca. 3 meter over terrænet.

SNIT A-A

SNIT B-B

ANSØGNING OM TILLADELSE TIL ETABLERING
AF P-PLADSER PÅ MØLLEGÅRDEN 2

SNIT A-A OG B-B, EKSIKST OG FREMT. FORHOLD	Tegn.	P 04
Møllegården 2, 6340 Kruså	Dato	18-06-2023
KV23 ApS (jaa)	Mål	1:400

Fredningsnævnets behandling af sagen

Fredningsnævnet har behandlet sagen på nævnets møde den 28 september 2023, hvor nævnet tillige har foretaget besigtigelse.

I mødet deltog formanden, dommer Henrik Tosti, det ministerudpegede medlem, Christa Jørgensen, ved suppleant Aksel Voigt, og det kommunalt udpegede medlem, Lone Jessen Hellerup. Desuden deltog ansøgerne ved arkitekt Jens Aaberg og Aabenraa Kommune ved Peter Mumm og Camilla Engberg.

Fredningsnævnets formand redegjorde for ansøgningen og de relevante dele af fredningsbestemmelserne.

Jens Aaberg redegjorde nærmere for Kruså Vandmølles historie og oplyste, at det er hensigten, at vandmøllen skal ”reddes” og gøres brugbar på flere forskellige niveauer til gavn og glæde for befolkningen. Der er pt. seks parkeringspladser ved møllen, hvilket er alt for lidt. Det er derfor nødvendigt med et egentligt parkeringsareal.

Peter Mumm redegjorde nærmere for vandværkets historie og oplyste, at vandværksbygningen har ligget hen siden 2008. Den nuværende ejer købte ejendommen for et par år siden. I forbindelse med projektet omkring vandmøllen, skal der udarbejdes en ny lokalplan. Der stilles i den forbindelse krav om, at der etableres parkeringspladser. Der ligger få offentlige parkeringspladser i området, men det er slet ikke tilstrækkeligt. Man har grundig afsøgt området, og det er ikke muligt at anlægge parkeringspladserne uden for fredningen, idet afstanden fra parkeringsarealet til vandmøllen i så fald bliver for stor – bedste alternative løsning befinder sig ca. 480 meter væk. 300 meter er umiddelbart smertegrænsen, når der tales om gåafstand. Der er ca. 27 parkeringspladser ved forsamlingshuset, som ligger i tilknytning af vandmøllen, men det er vurderingen, at det heller ikke er tilstrækkeligt. Forsamlingshuset afholder ofte arrangementer, og i så fald vil der ikke være mange

ledige parkeringspladser til rådighed for besøgende til vandmøllen, hvis da overhovedet nogen. Indhegningen omkring ejendommen vil blive fjernet, og der etableres ikke belysning. Indgrebet gøres så lille som muligt, og biler på parkeringspladsen vil i vidt omfang – som følge af skråningen – holde skjult for omgivelserne. Man anfører i ansøgningsmaterialet, at underlaget skal være grus, men græsarmering kunne bestemt også være en mulighed.

Ingen af de fremmødte havde indsigelser mod en eventuel dispensation fra fredningen.

Fredningsnævnets afgørelse

Fredningsnævnet kan i medfør af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, meddele dispensation fra en foreslået eller fastsat fredningsbestemmelse, når det ansøgte ikke strider mod formålet med fredningen.

Det fremgår videre af stk. 2, at fredningsnævnet kun kan meddele dispensation fra en fredning eller en foreslået fredning i eller uden for et internationalt naturbeskyttelsesområde, hvis det ansøgte ikke indebærer forringelse af naturtyper eller levesteder for arter eller betydelige forstyrrelser af arter, som området er udpeget for.

Det fremgår desuden af stk. 3, at medmindre betingelserne i § 65, stk. 3, er opfyldt, kan fredningsnævnet ikke meddele dispensation fra en fredning eller en foreslået fredning, hvis det ansøgte kan 1) beskadige eller ødelægge yngle- eller rasteområder i det naturlige udbredelsesområde for de dyrearter, der er nævnt i bilag 3 til loven, eller 2) ødelægge de plantearter, der er nævnt i bilag 5 til loven, i alle livsstadier.

Formålet med fredningen er at sikre, at arealer skal henligge i deres nuværende tilstand som eng, græsjord og landbrugsarealer. Ifølge fredningen er baggrunden herfor, et ønske om at beskytte udsigten fra vejen til Møllesøen. Det lægges efter kommunens oplysninger herom til grund, at det ikke er muligt at etablere de ønskede parkeringspladser uden for det fredede område. Det lægges desuden til grund, at projektet vedrørende renoeringen af den gamle mølle, ikke vil kunne realiseres, hvis der ikke findes det nødvendige antal parkeringspladser. Efter besigtigelsen af området findes etableringen af parkeringspladser på ejendommen ikke at være i strid med fredningens formål. Fredningsnævnet er opmærksom på, at parkeringspladserne skal anvendes til en bygning uden for det fredede område, men udvalget lægger vægt på, at der ikke kan findes alternative placeringsmuligheder, og at etableringen af parkeringspladserne ikke vil indebære et indgreb i udsigten til søen fra de i området offentlige veje og stier. Fredningsnævnet lægger desuden vægt på, at projektet indebærer, at den faldefærdige vandværksbygning på ejendommen vil blive nedrevet.

Fredningsnævnet meddeler derfor dispensation til det ansøgte på vilkår

at parkeringspladserne udføres i overensstemmelse med ansøgningen, dog således at pladsen i stedet for grus kan belægges med græsarmeringssten, såfremt ansøgeren eller Aabenraa Kommune måtte ønske dette.

Klagevejledning:

Der kan klages over denne afgørelse til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Klagefristen udløber 4 uger efter, at afgørelsen er meddelt. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog

altid fra bekendtgørelsen. Klagen skal ifølge naturbeskyttelseslovens § 87 indgives via Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening, jf. vejledningen på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk. Klagefristen udløber ved midnat på dagen for klagefristens udløb. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller en helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag.

Klageberettigede er, jf. naturbeskyttelseslovens § 86:

- Adressaten for afgørelsen,
- ejeren af den ejendom, som afgørelsen vedrører,
- offentlige myndigheder,
- en berørt nationalparkfond,
- lokale foreninger og organisationer, som har en væsentlig interesse i afgørelsen,
- landsdækkende foreninger og organisationer, hvis hovedformål er beskyttelse af natur og miljø,
- landsdækkende foreninger og organisationer, som efter deres formål varetager væsentlige, rekreative interesser, når afgørelsen berører sådanne interesser.

Det er en betingelse for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af en klage, at den, der klager, indbetaler et gebyr på 900 kr. for privatpersoner og 1.800 kr. for virksomheder og organisationer (2016-niveau). Klagegebyret reguleres den 1. januar hvert år efter den af Finansministeriet fastsatte sats for det generelle pris- og lønindeks som løbende offentliggjort i forslag til finanslov med virkning for klager, der modtages i Miljø- og Fødevareklagenævnet fra og med den 1. februar 2017. Miljø- og Fødevareklagenævnet offentliggør størrelsen af klagegebyret på sin hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret opkræves i forbindelse med klagens oprettelse i Miljø- og Fødevareklagenævnets digitale selvbetjening. Klagen behandles først, når gebyret er betalt. Vejledning om gebyrbetalingen kan ligeledes findes på Miljø- og Fødevareklagenævnets hjemmeside www.naevneneshus.dk.

Gebyret tilbagebetales, hvis klagesagen fører til, at den påklagede afgørelse ændres eller ophæves, hvis klageren får helt eller delvis medhold i klagen, eller hvis klagen afvises som følge af overskredet klagefrist, manglende klageberettigelse eller fordi klagen ikke er omfattet af Miljø- og Fødevareklagenævnets kompetence. Det bemærkes, at hvis den eneste ændring af den påklagede afgørelse er forlængelse af en frist for efterkommelse af en afgørelse som følge af den tid, der er medgået til at behandle sagen i Miljø- og Fødevareklagenævnet, så tilbagebetales gebyret dog ikke.

Miljø- og Fødevareklagenævnet kan også beslutte at tilbagebetale klagegebyret, hvis der er indledt forhandlinger med afgørelsens adressat og/eller førsteinstansen om projektilpasninger, og disse forhandlinger fører til, at klager trækker sin klage tilbage, eller hvis klager i øvrigt trækker sin klage tilbage, før Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse i sagen. Gebyret tilbagebetales dog ikke, hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vurderer, at der er forhold, der taler imod at tilbagebetale gebyret, f.eks. hvis klagen trækkes tilbage meget sent, herunder efter at klager har haft et afgørelsesudkast i parts-høring.

En dispensation må i henhold til naturbeskyttelseslovens § 87, stk. 7, ikke udnyttes, før klagefristen er udløbet, eller behandling af en eventuel klage måtte være afsluttet.

Det følger endvidere af naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1, jf. § 66, stk. 2, at dispensationen bortfalder, hvis den ikke udnyttes inden 3 år efter, at den er meddelt.

Fredningsnævnet for Sydjylland, Sydlig del
Esbjerg den 2. oktober 2023

Henrik Tosti
formand

Denne afgørelse er sendt til:

Ansøgere jaa@dkkulturarv.dk, amj@dkkulturarv.dk, kej@dkkulturarv.dk, map@dkkulturarv.dk
Aabenraa Kommune, Byggeri m.v., byg@aabenraa.dk; lbaekk@aabenraa.dk
Miljøstyrelsen, mst@mst.dk
Slot- og Kulturstyrelsen, post@slks.dk
Museum Sønderjylland, planer@msj.dk
Danmarks Naturfredningsforening/København, dn@dn.dk
Danmarks Naturfredningsforening/Aabenraa, aase50@mail.dk
Dansk Botanisk Forening Jyllandskredsen, finn.borchsenius@sm.au.dk
Dansk Ornitologisk Forening, aabenraa@dof.dk, gert.fahlberg@bbsyd.dk
Friluftsrådet Aabenraa, soenderjylland@friluftstraadet.dk